

Noviji vidici u štovanju Srca Isusova

Božidar NAGY

Sažetak

Nakon Drugog vatikanskog sabora mnogi tradicionalni oblici kršćanske pobožnosti došli su u krizu. Među njima i pobožnost Srcu Isusovu, napose u zapadnim zemljama. Na brojne prigovore upućene toj pobožnosti suprotstavljaju su izjave papa posljednjega stoljeća koji pokazuju svu vrijednost i teološku utemeljenost štovanja Srca Isusova kao simbola Božje ljubavi. U teološko–pastoralnom prikazu štovanja Kristova Srca analiziraju se dva temeljna vida ove pobožnosti: posveta i naknada. Kritički se osvrće na dvanaest obećanja Srca Isusova i korigira se njihova formulacija prema izvornim spisima sv. Margarete Marije Alacoque. U zaključku se ističe da pobožnost Srcu Isusovu ima svoju vrijednost i opravdanost, a u njezinu predstavljanju današnjem čovjeku trebat će pronalaziti nove načine i oblike kako je to preporučio papa Ivan Pavao II. u pismu isusovačkom generalu prigodom posjeta Paray-le-Monialu.

Uvod

Nakon tolikih promjena koje su se zbile posljednjih desetljeća u crkvenom životu, uzrokovane obnovom Drugog vatikanskog sabora, čini se da su neke od tih promjena utjecale i na mnoge tradicionalne izraze pobožnosti. Tako se zamjećuje da je, primjerice, pobožnost Srcu Isusovu, napose u zapadnim zemljama, došla u određenu krizu. Naime, smanjenje štovanja Srca Isusova može se zamijetiti i u nekim hrvatskim područjima. Najčešći prigovori koji se mogu čuti u odnosu prema pobožnosti Srcu Isusovu mogu se sažeti u nekoliko točaka. Uglavnom su to oni isti prigovori koji su se i prije mogli čuti, samo sada s jačim intonacijama.

1. Poteškoće i prigovori pobožnosti Srcu Isusovu

1. Ljudi teško prihvaćaju simboliku srca kao vjerskog simbola jer ostavlja dojam sentimentalnosti i sladunjavosti.

2. Pobožnost Srcu Isusovu izjednačuje se s ostalim pobožnostima, ili se smatra kao da je nešto nadodano povrhu ostalih pobožnosti, pa bi, prema tome, bilo slobodno tu pobožnost prihvatiti ili ne.

3. Ova pobožnost njeguje više sjetila, a ne razum i duh, te nekako pristaje više nenaobraženim nego naobraženim ljudima.

4. Neki smatraju da pobožnost Srca Isusova promiče »pasivne« kreposti, pokoru, naknadu, razne oblike molitve koja vodi u kvijetizam, dok bi »prava« pobožnost trebala težiti prema tome da katolička vjera izvojski pobjedu i u javnom životu, u svjetlu kršćanskih moralnih načela.

5. Dalji prigovor ističe da se u ovom slučaju izdvaja kao predmet štovanja jedan tjelesni organ odvajajući ga na neki način od cjelovitosti Kristove osobe.

6. Drugi upozoravaju da Drugi vatikanski sabor nije ništa rekao o Srcu Isusovu niti ga spominje u svojim dokumentima, iako je bilo predlagano da se to učini.

7. U nekim zemljama s katoličkom tradicijom štovanje Srca Isusova se veoma smanjilo. U mnogim župama pobožnost prvih petaka više se ne prakticira. To se pokušava opravdati uvjerenjem da bi sve trebalo biti usredotočeno na nedjeljnu euharistiju, na vazmeno otajstvo – pashalni misterij koji treba biti u središtu liturgijskog slavlja i kršćanskog života.

2. Utemeljenost štovanja Srca Isusova

Kako odgovoriti na sve te prigovore od kojih se neki u prvi mah mogu učiniti i opravdanim. Treba najprije saznati što o tome kaže crkveno učiteljstvo bez preporukâ kojega se štovanje Srca Isusova u prijašnjim stoljećima zasigurno ne bi tako snažno proširilo po cijelom svijetu. Već letimičan pogled izaziva iznenađenje nad množinom dokumenata što su ga pape objavili o tome predmetu. Nećemo ići daleko u prošlost, nego ćemo se zaustaviti samo na najvažnijim papinskim dokumentima posljednjih stotinu godina koji za predmet imaju štovanje Srca Isusova.

2.1. Papa Leon XIII. i enciklika *Annum Sacrum* (*Sveta godina*)

Započinjemo s papom Leonom XIII. koji je objavio encikliku *Annum sacrum* (*Sveta godina*) u kojoj govori o posvećenju ljudskog roda Srcu Isusovu. Enciklika je objavljena 25. svibnja 1899. kao priprema za tu posvetu. Zanimljiva je povijest enciklike.

Još za vrijeme Prvog vatikanskog sabora inicijatori posvete prikupili su oko 525 potpisa kancilskih otaca zajedno s tri milijuna potpisa vjernika i uputili su molbu Svetom ocu da posveti svijet Srcu Isusovu za Svetu godinu 1975. Tadašnji papa Pio IX. nije prihvatio molbu da on to osobno učini, nego je dao Kongregaciji za bogoštovlje i obrede nalog da sastavi formular posvete. Prepušteno je bilo svakom biskupu da odluči hoće li u svojoj biskupiji tu posvetu preporučiti ili ne, a gdje je bila prihvaćena, vjericima je bilo sugerirano da je osobno mole u okviru svoje privatne pobožnosti. Trebalo je još pričekati da i sâm Papa to učini. Uoči nove jubilarne godine, 11. lipnja 1899., svečanu posvetu ljudskoga roda izvršio je papa Leon XIII. koju je pripremila njegova netom objavljena enciklika *Annum Sacrum*, objavljena 25. svibnja 1899. A papa Leon XIII. nazvao je ovu posvetu »najvećim činom

svoga pontifikata«. Enciklika opširno govori o posveti Srcu Isusovu: ističe se njezino značenje, smisao, opravdanje, te se ističe vrijednost ne samo osobne posvete nego i one cijeloga ljudskoga roda. Tekst posvete preuzeo je potom Pio XI. i odredio da se od g. 1926. u svim crkvama moli na blagdan Krista Kralja.

2.2. *Papa Benedikt XV.*

Papa Benedikt XV. proglasio je g. 1920. svetom bl. Margaretu Mariju Alacoque. U dokumentu njezine kanonizacije papa govori o njezinu životu, napose o objavama što joj je udijelilo Srce Isusovo. U istom dokumentu papa u cijelosti novodi tekst dvanaestog ili tzv. »velikog« obećanja što je Srce Isusovo dalo sv. Margareti u svezi pobožnosti devet prvih petaka. To je inače velika rijetkost za papinske dokumente da se citiraju riječi privatnih objava u ovakvoj vrsti dokumenata, iz čega se zaključuje da je Crkva potpuno prihvatila i priznala vrijednost ove pobožnosti.

2.3. *Papa Pio XI. i enciklika Miserentissimus Redemptor (Premilostivi Otkupitelj)*

U toj enciklici objavljenoj g. 1928. papa Pio XI. definira kult Srca Isusova kao »sintezu cijele kršćanske religije«. Glavna tema enciklike zapravo je »naknada«. U uvodu se najprije govori kako je Isus obećao da će uvijek pomagati svoju Crkvu i biti s njom. U prvom dijelu govori se o prikladnosti štovanja Srca Isusova. U drugom dijelu izlaže se o činima štovanja Kristova Srca, među kojima je na prvom mjestu posveta (podsjeća se na encikliku Leona XIII. *Annum Sacrum*). Središnja misao enciklike je naknada koju zahtijeva Božja pravda i ljubav. Istina, dostojnu naknadu Bogu daje samo Isus, ali se zahtijeva ipak i naše sudjelovanje, tj. da i mi osobno dajemo Bogu i Kristovu Srcu naknadu, kao što je Isus, preko sv. Margarete, to sâm tražio. Na kraju enciklike govori se o prednostima i plodovima naknade.

2.4. *Papa Pio XII. i enciklika Haurietis Aquas (S radošću ćete crpsti vodu iz izvora Spasitelja)*

Povod za novu encikliku o Srcu Isusovu, koja je objavljena g. 1956., bila je stota obljetnica kako je papa Pio IX., odgovarajućim molbama i željama vjernika, protegnuo svetkovinu Srca Isusova na cijelu Crkvu. Dotada se blagdan slavio samo u nekim biskupijama. Ta je enciklika magistralni dokument o štovanju Srca Isusova; riječ je o doktrinalnom dokumentu koji kult Srca Isusova utemeljuje i osvjetljava sa svih strana.

Najbiranijim riječima papa na početku enciklike ističe kako je štovanje Srca Isusova dar Spasitelja svojoj Crkvi u posljednjim stoljećima. Riječ je o najuzvišenijem činu kreposti naše vjere koji nas zove da ljubavi Otkupitelja uzvratimo svojom ljubavlju. Pio XII. odgovara na prigovore, predrasude i zablude o toj pobožnosti. U nastavku se poziva na Leona XIII., Pija IX. i

njihove dokumente o Srcu Isusovu, a potom navodi i sebe koliko puta je o tome predmetu osobno govorio od početka svoga pontifikata.

Prikazuje potom biblijsku utemeljenost štovanja Srca Isusova najprije u Starom, te zatim u Novom zavjetu. Navodi i izjave crkvenih otaca o istom predmetu. Treći dio enciklike govori o Srcu Isusovu kao simbolu Kristove trostruke ljubavi. Četvrti dio razvija teološku refleksiju o intimnom sudjelovanju Kristova srca u afektivnom, ljudskom i božanskom životu Otkupitelja na zemlji i na nebu. I na kraju zaključak: Srce Isusovo izvor je božanske ljubavi, sinteza je cijelog otkupljenja, u Kristovu Srcu klanjamo se nestvorenoj ljubavi Božanske Riječi i njegovoj ljudskoj ljubavi koju ima prema cijelom svijetu i svakom čovjeku.

2.5. *Papa Pavao VI. i apostolsko pismo Investigabiles Divitias Christi (Neistraživa Kristova bogatstva)*

To je pismo Pavao VI. objavio 1965. povodom dvjestote obljetnice uvođenja blagdana Srca Isusova što ga je odobrio g. 1765. papa Klement XIII. Na molbu biskupa iz Poljske i Francuske, te reda sestara od Pohoda i Družbe Isusove, zatim rimske Nadbratovštine Srca Isusova, papa Klement XIII. daje dopuštenje da se može slaviti blagdan Srca Isusova prema želji koju je sam Krist Gospodin izrazio sv. Margareti u objavama. Spomenimo još jedan dokument toga Pape u prilog očuvanja i promicanja štovanja Srca Isusova. To je pismo *Diserti Interpretes* upućeno poglavarima redovničkih zajednica koje su povezane sa Srcem Isusovim, bilo da nose njegovo ime bilo da šire tu pobožnost. Kako u prvom tako i u tom pismu, Pavao VI. odlučno ohrabruje da se ne zanemari ta pobožnost, budući da je ona vrijedno sredstvo da se nadvlada sadašnja vjerska kriza i da se ostvare smjernice Drugog vatikanskog sabora. Spomenimo još jednu zanimljivost: Pavao VI. izabran je za papu upravo na blagdan Srca Isusova 1963. godine.

2. 6. *Papa Ivan Pavao II. i Srce Isusovo*

Sadašnji Papa dao je puno dokaza koliko je zainteresiran za očuvanje, promicanje i razvijanje štovanja Srca Isusova. Ovdje ćemo nabrojiti najvažnije Papine intervjue u svezi sa Srcem Isusovim.

1. Prigodom prvog posjeta Francuskoj g. 1980. papa Ivan Pavao II. posjećuje 1. lipnja Baziliku Srca Isusova na Mont Martru i izriče poticajan govor o Srcu Isusovu u obliku meditacije.

2. U nedjeljnim podnevnim nagovorima za vrijeme *Angelusa* komentira svaki zaziv iz Litanija Srca Isusova. To je započeo g. 1985. i s malim prekidima završio 1989. godine.

3. Za vrijeme drugog posjeta Francuskoj posjećuje Paray-le-Monial i ondje služi svetu misu u čast Srcu Isusovu za 130 tisuća vjernika. Tom prigodom posjećuje i mjesta ukazanja Srca Isusova, te kapelu tada još blaženog Klaudivija La Colombièra. U toj kapeli Papa uručuje posebno pismo generalu isu-

sovačkog reda o. Kolvenbachu u kojem traži i nalaže da se isusovci ponovno i ozbiljno zauzmu za promicanje i širenje štovanja Srca Isusova. Navodeći vrijednost štovanja Srca Isusova u našem vremenu, Papa, među ostalim, piše: »Zbog toga motiva živo želim da vi nastavite s ustrajnim djelovanjem u širenju ispravnog štovanja Srca Isusova i da budete uvijek spremni dati efikasnu pomoć mojoj braći u episkopatu da bi se to štovanje posvuda promicalo; nastojte naći najprikladnija sredstva da bi se ovo štovanje predstavilo i prakticiralo kako bi današnji čovjek sa svojim vlastitim mentalitetom i osjetljivošću mogao otkriti u njemu pravi odgovor na svoja pitanja i svoja očekivanja. (...) I tražim da upotrijebite sva moguća sredstva da biste što bolje ispunili poslanje što vam je Krist sam povjerio, tj. širenje štovanja njegova božanska Srca.«

4. Govor članovima svjetskog kongresa tajnika Apostolata molitve u Rimu. U tom govoru Ivan Pavao II., među ostalim, je kazao: »Smatram ovo udruženje Apostolata molitve dragocjenim blagom srca Papina i Srca Kristova.«

5. Proglašenje svetim bl. Klaudija La Colombièra 1992. godine. Sv. Klaudije La Colombièr, kao duhovni vođa sv. Margarete Marije Alacoque, bio je kao svećenik prvi u promicanju štovanja Kristova Srca. U svome govoru na dan njegove kanonizacije papa Ivan Pavao II., među inim, je rekao: »Tri protekla stoljeća dopuštaju nam da izmjerimo važnost poruke povjerene Klaudiju La Colombièru. U jednom razdoblju kontrasta između revnosti jednih i ravnodušnosti ili nereligioznosti mnogih, predstavlja se pobožnost usredotočena na Kristovu čovječstvo, na njegovu nazočnost, na njegovu milosrdnu ljubav i na njegovo oprostjenje. Poziv na naknadu karakterističan za Paray-le-Monial može biti različito shvaćen, ali u biti radi se o grešnicima koji su svi ljudi i koji su svi pozvani da se vrate Gospodinu, taknuti njegovom ljubavlju(...) Ako ima solidarnosti u grijehu, ima također i solidarnosti u spasenju. Svačiji prinos učinjen je za dobro svijetu(...) Za današnju evangelizaciju Srce Kristovo treba biti priznavano kao srce Crkve. Ono zove na obraćenje i pomirenje, poziva na život po blaženstvima duše čista srca i žedne pravednosti(...) Ono ostvaruje toplo zajedništvo članova jedinog tijela. Ono, Srce, dopušta da se prijanja Radosnoj vijesti i da se prihvate obećanja vječnoga života. To je ono koje šalje u misije. Srcem uz Srce Isusovo širi ljudsko srce do dimenzije svijeta. Neka kanonizacija Klaudija La Colombièra bude za cijelu Crkvu poziv da se proživljuje posveta Srcu Kristovu, posveta koja znači dar sebe te da se omogućući da nas ljubav Kristova vodi i kroz nas otvori našoj braći putove istine i života.«

6. I u ostalim dokumentima Ivana Pavla II. govori se o Srcu Isusovu. U enciklici *Dives in misericordia* (*Bogat milosrđem*) Papa ističe kako Crkva na poseban način ispovijeda milosrđe Božje i štuje ga obraćajući se Srcu Kristovu. Upravo pristupanje Kristu u misteriju njegova Srca omogućuje nam da se zaustavimo na toj stvarnosti – u određenom smislu središnjoj i pristu-

pačnijoj na ljudskom planu – tj. objavi Božje milosrdne ljubavi koja čini središnji sadržaj mesijanskog poslanja Sina čovječjega. U *Familiaris consortio* (1981.), enciklici posvećenoj obitelji, Papa tri puta spominje Srce Isusovo. Preporuča pobožnost i posvetu Srcu Isusovu kao djelotvorno sredstvo u velikim poteškoćama koje prijete danas obitelji, toj prvoj stanici ljudskog društva. U apostolskoj pobudnici posvećenoj sakramentu svete ispovijedi *Reconciliatio et paenitentia* (1984.) piše: »Pozivam vas sve da se sa mnom obratite Srcu Isusovu, rječitom znaku Božjeg milosrđa, koje je naknada za naše grijehе, mir i pomirenje naše.«

7. Ivan Pavao II. u raznim je prigodama govorio o Srcu Isusovu. Zapaženi su neki njegovi govori o toj temi. Govor na poliklinici *Gemelli* u Rimu 28. lipnja 1984., prigodom 20. obljetnice ustanovljenja Medicinskog fakulteta Katoličkog sveučilišta Srca Isusova u Milanu. Veoma lijepo razmišljanje o simbolici Kristova Srca Papa je izrekao za vrijeme svoga putovanja u Kanadu, u Vancouveru 8. rujna 1984. Među ostalim je rekao: »Srce Isusa Krista snažan je i stalan Božji poziv upućen čovječanstvu i svakom ljudskom srcu.« Prigodom obilaska župa koje su posvećene Srcu Isusovu u svojim govorima Papa ističe i preporuča posebno tri oblika štovanja Srca Isusova: pobožnost prvih petaka, posveta obitelji Srcu Isusovu i apostolat molitve.

8. Papa također obavlja posvete naroda Srcu Isusovu. Zapažena je njegova posveta naroda Ecuadora izvršena u glavnom gradu Quitou prigodom Papina pohoda toj zemlji.

Kao zaključak ovoga prikaza zauzetosti pape Ivana Pavla II. da se štovanje Srca Isusova očuva, proširi i razvija možemo navesti same Papine riječi iz njegova, već spomenutog, pisma isusovcima: »Pobožnost Srcu Isusovu odgovara više nego ikad očekivanjima našega vremena, a bitni elementi te pobožnosti pripadaju na stalan način duhovnosti Crkve tijekom njene povijesti.«

3. *Teološko–pastoralni pogled na štovanje Srca Isusova*

Promatrajući i analizirajući pobožnost Srcu Isusovu s teološko–pastoralnog vidika, njezini sastavni dijelovi su *posveta* i *naknada*. Prema izjavi sv. Margarete Marije Alacoque, ali isto tako i crkvenog učiteljstva, ta dva oblika temeljne su dimenzije štovanja Kristova Srca. Sv. Margareta shvaćala je i izrazila pobožnost Srcu Isusovu na ovaj način: to je jedan divan oblik savršenog kršćanskog života, to je ljubav Isusova koja obuhvaća dušu u svim njezinim mislima, osjećajima i djelima, tako da nismo više mi koji živimo nego je Isus Krist koji živi u nama.

Iz ovih dvaju temeljnih vidika – posvete i naknade – slijede vanjski izražaji pobožnosti u kojima se ti stavovi konkretnije očituju: misa i molitve u časoslovu za blagdan Srca Isusova, pobožnost devet prvih petaka, osobna posveta i posveta obitelji, apostolat molitve, pobožnost svete ure, pobožnosti tijekom mjeseca lipnja, itd.

3.1. Posveta

Prva i temeljna posveta čovjeka kršćanina jest njegovo krštenje, te sveta potvrda koja to posvećenje dovodi do njegove punine. S pomoću ta dva sakramenta postajemo već posvećeni, djeca Božja, posvetna milost nas potpuno iznutra preobražava, čini dionicima božanskoga života. Postavlja se sada pitanje što posveta Srcu Isusovu nadodaje ovoj temeljnoj kršćanskoj posveti u sakramentima. Je li posveta Srcu Isusovu aktivna ili pasivna? Je li Bog koji posvećuje ili smo to mi koji se posvećujemo i predajemo Bogu? Je li to njegov dar ili naš dar njemu? U polazištu, posveta je u prvom redu pasivna, to je zbiljski dar koji poslije treba prerasti u aktivnu posvetu, tj. u odgoj i život po zapovjedima, po evanđeoskim savjetima. Dakle, potrebna je također čovjekova suradnja, dapače prijeko potrebna.

Posveta Srcu Isusovu je posvješćivanje zadaće da se krsna milost razvije i ostvari do svoje punine u duši krštenika. Dakle posveta Srcu Isusovu povezuje se s izvornom krsnom posvetom, koja se na taj način u određenom smislu reaktivira i usavršava, dovodi do punine.

U posveti Srcu Isusovu riječ je najprije o produženoj i srdačnoj kontemplaciji Kristove ljubavi, njegovih osjećaja. Kontemplacija koja prelazi sa slike, simbola srca na Evanđelje i potom na Euharistiju. Kad o jednoj osobi kažemo da »ima dobro srce«, to je mnogo više nego kada kažemo »dobar je«; jer vrijednost njegove dobrote stoji u jezgri njegova bića. Tako se o Isusu može reći: On je njegovo srce. Drugi moment koji sugerira posvetu jest želja da se Isus nasljeđuje. Sam je rekao: »Učite se od mene jer sam blaga i ponizna srca(...) Uzmite jaram moj na sebe i naći ćete pokoj dušama svojim(...) Jaram je moj sladak i breme je moje lako(...)« (Mt 11,28–30). Te su riječi u određenom smislu temelj posveti. Isus upućuje dvostruki poziv: nasljedovanje njegovih osjećaja i posvećenje njemu, tj. dok daje svoju ljubav nama, za uzvrat traži našu ljubav. U tome kontekstu bilo bi zanimljivo pročitati čin posvete koju je papa Pio XI. objavio u enciklici *Quas primas* (1925.) kojom je ustanovio blagdan Krista Kralja i odredio da se ta posveta moli svake godine za isti blagdan.

3.2. Naknada

Ideju naknade nije iznašla sv. Margareta. Ona je prisutna u Svetom pismu pod drugim izrazima. S teološke strane zbog jasnoće treba razlikovati razne pojmove i izraze naknade:

- Krist je jedini posrednik, također je i jedini nadoknaditelj, jedini koji može dati Ocu slavu i naknadu koja mu dolikuje.
- Krist sam može biti također onaj kojemu je upravljena naša naknada.
- Mi, kao članovi Kristova mističnog tijela trebamo se sjediniti s Kristom u davanju naknade koju Krist daje Ocu.

Stoga naknada može biti: teocentrična ili kristocentrična; objektivna i subjektivna; afektivna, afliktivna i efektivna. Afektivna se zove kad se zbiva u srcu jer se u srcu i grijeh dogodio. Stoga se treba staviti u potpunu sukladnost sa Srcem Gospodinovim. Afliktivna naknada uključuje u sebi određena iskustva boli (tjelesna pokora, trapljenje itd.) koja sebi dobrovoljno nanosimo u jednom ili drugom obliku da zadovoljimo za grešne užitke. Efektivna naknada pak uključuje pojedina dobra djela kao protutežu za loša djela (razni čini pobožnosti, prvi petci, sveta ura, itd.).

Ako stvarnost i pojam naknade prethodi sv. Margareti, treba naglasiti da je s njome ta praksa ušla u trajnu uporabu i neodjeljiva je od pobožnosti Srcu Isusovu. Iz objava danih sv. Margareti u odnosu prema naknadi proizlaze tri elementa. Prvo: ljubav Božja nije uzvraćena, Božja čast je povrijeđena i Bog traži naknadu. Drugo: naknada je uvijek kristocentrična, upućena je Kristu i njegovu Srcu da bi sam Krist i njegovo srce bili prikazani Ocu. I treće: premda naknada nije glavni element pobožnosti, jer preteže posveta, ona je ipak konstitutivni element štovanja Srca Isusova.

Što se tiče naknade trebamo još uočiti nekoliko momenata koje smo razdijelili u četiri točke: naknada za vlastite grijeha i grijeha drugih, davanje naknade Kristu, naknada Bogu po Srcu Kristovu, tješiti Kristovo Srce. Razmotrimo pobliže svaku od tih točaka.

1. *Naknada za vlastite grijeha i grijeha drugih.* Jasno je da Bogu treba dati naknadu za vlastite grijeha. Za grijeha drugih dajemo Bogu naknadu upravo zbog solidarnosti, jer svi pripadamo jednoj ljudskoj obitelji, zajednici, gdje smo svi povezani nevidljivim vezama iste čovječnosti.

2. *Davanje naknade Kristu.* Postavlja se pitanje kakav smisao ima davati naknadu Kristu kad je upravo on jedini posrednik koji je trpio za moje grijeha i potpuno zadovoljio Ocu. Na tu problematiku može se ovako odgovoriti: a) Isus je Bog kao i Otac. b) Grijesi nezahvalnosti i hladnoće diraju ga iz bližega i ranjavaju njegovo srce; među najteže grijeha ubraja se odbijanje njegova spasenja. c) Magisterij Crkve kanonizirajući sv. Margaretu u dokumentima je potvrdio vrijednost naknade koja se daje ne samo Bogu nego i Kristu. Ideja naknade na poseban je način obrađena u enciklici pape Pija XI. *Miserentissimus Redemptor*. d) Isus je sam zahtijevao naknadu tražeći od sv. Margarete uspostavu svete ure. (U svezi svete ure zanimljivo je spomenuti sljedeće: kardinal Karol Wojtyła još kao krakovski nadbiskup vodio je g. 1975. duhovne vježbe u Vatikanu papi Pavlu VI. i članovima vatikanskog dvora. U jednom od svojih razmatranja zaustavio se upravo na temi Isusove agonije u Getsemaniju te je, među ostalim, istaknuo sljedeće: Isusov poziv na bdjenje i molitvu kojim je pozvao apostole da se sjedine u njegovoj mucu i da mu budu blizu u njegovoj agoniji, ostao je neispunjen. Apostoli nisu u tome sudjelovali. Budući da mu apostoli to nisu dali, jer su pozaspali one večeri u Getsemaniju, stoga se tome Isusovu pozivu trebamo danas mi odati, i to kao Crkva i kao pojedinci.) e) Na problem naknade slavnome Kris-

tu, koji je sada u nebu, koji više ne trpi, najbolji odgovor daje enciklika *Miserentissimus Redemptor* (br. 23), u kojoj to Pio XI. ovako obrazlaže: Ako je Krist u Getsemaniju bio do smrti žalostan predviđajući muku i smrt, čiji su uzrok grijesi, on je isto tako predvidio i buduće grijeha koji su tome bili uzrok. Po istom načelu može se reći da je mogao predvidjeti i sve čine zadovoljštine koje će mu vjerne duše iskazati u tim trenucima agonije. Stoga naši čini pobožnosti, štovanja i ljubavi Kristu koji trpi u Getsemaniju zasigurno imaju vrijednost, jer ih je Krist također predvidio i već su ga unaprijed utješili.

3. *Naknada Bogu po Srcu Kristovu.* Postoji također i zadovoljština Bogu Ocu po Srcu Kristovu. Sv. Pavao veli da »nadopunjuje ono što nedostaje Kristovim mukama na korist cijelog Tijela koje je Crkva« (Kol 1,24). Sve se to na najsavršeniji način ostvaruje u svetoj misi. S Kristom se sjedinjujemo u njegovoj žrtvi i zajedno s njime se prikazujemo Ocu. To je ujedno i duboki smisao Apostolata molitve, svagdašnjeg prikazanja, koje nije samo jedna formula za izgovaranje, nego i program življenja.

4. *Tješiti Kristovo Srce.* Često se u pojedinim knjigama kršćanske duhovnosti i molitvenim formulama traži da »tješimo Kristovo Srce«. Javlja se međutim određena poteškoća: ako je Krist slavan i ne može više trpjeti, kako ga možemo utješiti u njegovim patnjama? Je li nepromjenljivi Bog stvarno ranjiv našim grijesima i osjetljiv za naše čine utjehe? Odgovoriti se može pozitivno. Kako se može zamisliti jedan Bog koji bi bio sasvim ravnodušan na grijeha ljudi i na herojske čine svetaca? Koji bi bio jednako zadovoljan, ako mu se klanja ili ako se profanira Euharistija? Ovdje sigurno dotičemo jedan misterij. Međutim radije i lakše možemo zamisliti Boga koji trpi i suosjeća s bijedama ljudi nego jednog Boga, hladnog i nepromjenljivog koji ne bi mogao trpjeti niti biti osjetljiv na naše čine bilo koje vrste. Na kraju sve naše molitve, prošnje, zavjeti, pretpostavljaju da taj Bog ipak nešto osjeća, da nije natrpan.

U zaključku ovoga dijela dodajmo riječi o aktualnosti naknade što ih izriče papa Pio XI. u svojoj enciklici *Miserentissimus Redemptor* (br. 25): »Koliko je hitna zadovoljština i naknada posebno u ovom našem vremenu, postaje jasno svakome tko promatra ovaj svijet koji leži pod vlašću zloga« (1 Iv 5,19).

4. *Obećanja Srca Isusova*

U našim molitvenicima i drugoj duhovnoj literaturi o Srcu Isusovu često nailazimo na popis od dvanaest obećanja što ih je Srce Isusovo dalo sv. Margareti Mariji Alacoque. Međutim, ako se pažljivo prouče spisi sv. Margarete, jasno se uočava da tih obećanja ima mnogo više, dapače ima ih čak oko šezdeset.

Obećanja su sastavni dio objava Srca Isusova danih sv. Margareti. Analizirajući objave, Isusove riječi i obećanja upućenih preko sv. Margarete, razabire se Isusov plan: s objavom u Paray-le-Monialu Krist namjerava obnoviti u ljudima plodove Otkupljenja, ponovno zapaliti ljubav prema Bogu u srcima kršćana, uvjeriti ih da odgovore Božjoj ljubavi. Isus, objavljujući svoje srce, gori od želje da bude upoznat, uzljubljen i čašćen, napose u Euharistiji. Da bi postigao taj cilj, obećaje milosti vječnog spasenja i obećaje još i druge milosti. U određenom smislu moglo bi se reći da je riječ o novim Duhovima što ih je Isus pripremio za stoljeća koja slijede.

Postavlja se pitanje kako je došlo do popisa od 12 obećanja. Do danas se ne zna tko i kako ih je na takav način odabrao iz spisa sv. Margarete i ovako poredao i složio. Znade se sa sigurnošću ovo: godine 1882. neki trgovac, M. Kemper iz Daytona (USA), preveo je taj popis od 12 obećanja na 200 jezika i besplatno ih je raširio po cijelom svijetu. Nakon što su bila proširena, ta su obećanja izazvala pravu eksploziju pobožnosti Srcu Isusovu. Danas se, međutim, čini kao da proizvode suprotan učinak. Čuju se razne kritike od kojih izdvajamo samo neke:

1. Izbor obećanja je kaotičan i čini se da ima samo 12 obećanja, a u stvarnosti ih je mnogo više. 2. Obećanja su u prvom licu dok ih u spisima sv. Margarete nalazimo u 3. licu. 3. Sastavljač je čak unio neke ispravke u tekst obećanja. 4. Najteža kritika odnosi se na propust spominjanja uvjeta pod kojima se ostvaruju obećanja kako ih je zapisala sv. Margareta. A ti uvjeti su da »Srce Isusovo bude poznato, ljubljeno i čašćeno«, nakon čega onda slijede obećanja. I zbog toga su se kritičari okomili na sva obećanja nazivajući ih »magičnim receptima, bonovima sa sniženom cijenom za duhovnim vrijednostima, smatra se da promiču egoističnu duhovnost, odveć su utilitaristička, ispadaju kao reklamni spotovi da bi se zadobile milosti i nebeski darovi, a veliko obećanje u svezi s pobožnošću devet prvih petaka čini se 'kao jeftina ulaznica za raj'.«

Kad se stvari malo bolje analiziraju, može se uočiti sva površnost tih prigovora, od kojih niti jedan nije opravdan. Prvo pitanje na koje treba odgovoriti jest: dolaze li ta obećanja stvarno od Srca Isusova ili su plod duhovnih meditacija jedne pobožne redovnice iz 17. stoljeća.

Prvi autoritet koji nam odgovara pozitivno da su obećanja autentična jest crkveno učiteljstvo nakon što je pod mikroskop stavilo sve spise sv. Margarete i pomno ih ispitalo. Zaključili su da obećanja čine dio objave pobožnosti i poruke, te da stvarno dolaze od Srca Isusova. Osim toga, to su potvrdili i posljednji pape u svojim dokumentima, napose papa Bendikt XV. koji dvanaesto ili veliko obećanje navodi u dokumnetu proglašenja svetom sv. Margarete M. Alacoque.

S teološke strane treba razlikovati službenu i privatnu objavu. Uz prvu treba prijanjati i prihvatiti je božanskom vjerom, a drugoj se može dati ljudska vjera. Privatne objave nisu obvezatne za vjerovanje da bismo postigli

vječno spasenje. Ako ih Crkva odobrava, još ne znači da moramo u njih vjerovati. Slobodni smo ih prihvatiti ili ne; ono što je ipak potrebno vjerovati da bi se postiglo vječno spasenje, izraženo je u člancima Vjerovanja. Ako Crkva privatne objave odobrava jamačno da ih možemo i trebamo priznati za istinite, ali nam ona ne želi nametnuti i obvezati nas da u njih moramo vjerovati i po njima živjeti da bismo postigli spasenje.

Teolog Karl Rahner, govoreći o pobožnosti Srcu Isusovu i obećanjima što ih prenosi sv. Margareta, ovako piše: »Ova obećanja, gledajući općenito, niti tvrde niti obećaju više nego što je Isus obećao u evanđelju onima koji bezuvjetno vjeruju (Mt 17,20; 21,21 Mk 16,17, Iv 14,12). Novost se ne sastoji toliko u onome što obećaju, nego u okolnosti u kojoj su ponovljena štovateljima Srca Isusova, a navedena su već u evanđelju. A koje su to okolnosti? Ako je jedna privatna objava namijenjena cijeloj Crkvi, onda ona može biti shvaćena kao znak Neba koji rasvjetljuje aktualnu situaciju Crkve i nalaže ono što treba hitno činiti u tom određenom trenutku prema općim načelima vjere. Riječ je o jednom imperativu, o jednom pravilu ponašanja koje treba ostvariti hitno« (Karl Rahner, *Pobožnost Srcu Isusovu*, Edizioni Paoline 1977., str. 59).

Nakon detaljnijeg proučavanja spisa sv. Margarete proizlazi da onaj popis nama poznatih obećanja treba donekle ispraviti. Prije nego navedemo ispravljeni popis treba imati u vidu ova tri momenta: 1. Ta su obećanja samo neka od tolikih obećanja koje sv. Margareta navodi u svojim spisima. 2. U novom popisu navodi se izvor spisa sv. Margarete u kojem je obećanje navedeno. 3. Podsjeća se na uvjete koje Isus postavlja da bi dao svoje milosti koje obećaje. Stoga novi popis obećanja prema autentičnim spisima sv. Margarete glasi ovako:

»Isus mi je dao razumjeti da svima onima koji će odgovoriti njegovim željama, tj. da bude upoznat, ljubljen i čašćen, daje sljedeća obećanja:

- Dat će svima potrebne pomoći u njihovu staležu (Pismo 141).
- Pobožnošću njegovom Srcu, udijelit će pomoć obiteljima koje imaju kakve potrebe i ujedinit će razdijeljene obitelji (Pisma 35 i 131).
- Tješit će ih u svim njihovim nevoljama (Pismo 141).
- Bit će im sigurno utočište u životu i napose u času smrti (Pismo 141).
- Udijelit će obilan blagoslov na sve njihove pothvate (Pismo 141).
- Grješnici će naći u njegovom Srcu izvor i ocean milosrđa (Pismo 132).
- Pobožnošću njegovu Srcu, privest će prvotnoj revnosti redovničke zajednice i pojedine vjernike (usp. Pismo 141 i 132).
- Revne duše uzdići će se u kratkom vremenu do velike savršenosti (Pismo 132).
- Blagoslovit će sva mjesta gdje slika njegova Srca bude izložena (usp. Pismo 35).
- Svima koji budu radili oko spasenja duša, dat će milost da taknu i najokornijelija srca (Pismo 141).

- Svi koji budu širili ovu pobožnost, dok budu ustrajali u tom poslu, imat će imena upisana u njegovu Srcu (usp. Pismo 41, 39, 89).
- Jednog petka, za vrijeme svete pričesti, on mi je, ako se ne varam, uputio ove riječi: »U prekomjernom milosrđu svoga Srca, obećajem ti, da će njegova svemoguća ljubav udijeliti milost konačne pokore svima onima koji se budu pričestili tijekom devet prvih petaka uzastopce. Neće umrijeti u mojoj nemilosti, niti bez svetih sakramenata. Moje Srce bit će im sigurno utočište u tom posljednjem času« (Pismo 86).

Dodatne riječi sv. Margarete u 12. obećanju, »ako se ne varam«, mogle bi dovesti nekako u sumnju njezine tvrdnje s obzirom na to da tim riječima donekle pokazuje određenu nesigurnost u svezi sa samom objavom, je li ona točna ili nije. Međutim proučavatelji njezina života tvrde sljedeće. Te riječi sv. Margareta upotrebljavala je i u drugim prigodama, spisima i pismima, ali po nalogu svoje poglavarice koja ju je time željela čuvati u poniznosti i ujedno upozoravati da svojim kategoričkim tvrdnjama ne pretiče sud Crkve u svezi s autentičnošću objava koje je primila.

Zaključak

U zaključku navodim još nekoliko kraćih izjava nekih papa o važnosti i vrijednosti štovanja Presvetog Srca Isusova: »Pobožnost Srcu Isusovu je najsigurnija i najkorisnija duhovnost« (Leon XIII.); »To je sinteza cijeloga kršćanstva« (Pio XI.); »Štovanje Srca Isusova najcjelovitija je ispovijest kršćanske vjere« (Pio XII.); »Srce Isusovo je uzvišeni oblik one prave pobožnosti, koja se traži za naše vrijeme« (Pavao VI.); »U Presvetom Srcu Isusovu nalazimo sintezu svih otajstava naše vjere« (Ivan Pavao II.).

Iz svega rečenoga, bez sumnje, proizlazi da štovanje Srca Isusova nije jedna pobožnost među ostalima, još manje da je možda osuđena da s vremenom nestane i da bude zamijenjena nekim novim oblicima pobožnosti. Nakon što su crkveno učiteljstvo, i napose posljednji pape, tako jasno obznanili kakvo se blago krije u toj pobožnosti, postaje jasno da će štovanje Božanske ljubavi pod znakom Kristova Srca imati uvijek trajnu vrijednost. Trebat će, istina, prema želji Ivana Pavla II. izraženoj u pismu isusovcima, pronalaziti nove oblike i načine kako sadržaj i bit te pobožnosti predstaviti današnjem vremenu da bude razumljiva današnjem čovjeku, no Srce Isusovo ostat će i treba nam ostati trajan poticaj i poziv da u njemu prepoznamo i častimo onu beskrajnu i vječnu Božansku ljubav koja nas je stvorila, koja traži naš odgovor i koja nas očekuje na kraju ovozemaljske egzistencije.

*THE NEW ASPECTS IN THE DEVOTION TOWARD
THE SACRED HEART OF JESUS*

Božidar NAGY

Summary

Following the Second Vatican Council many traditional forms of Christian pious beliefs came into crisis. Amongst them the devotion to the Sacred Heart of Jesus, especially in western countries. Many of the criticism's aimed at this devotion have been counter balanced by statements made by the present Pope, which point to the richness and theological base of the devotion to the Sacred Heart of Jesus as a symbol of God's love. In the theological and pastoral description of the devotion, two fundamental elements are described, namely the sanctification and atonement. The twelve promises made by the devotion are critically analysed and corrected in line with the original writings of St. Margarete Maria Alacoque. The conclusion emphasises that the devotion to the Sacred Heart of Jesus has its value and is justified, while its presentation to modern man will have to be found in new means and forms as recommended by Pope John Paul II in his letter to the Jesuit General on the occasion of visiting Paray le Monial.

